

POMEN MLINARJEVE KNJIGE ŽIVLJENJSKO OKOLJE V GLOBALNI IN INFORMACIJSKI DOBI ZA GERONTOLOGIJO

Ko sem prvič vzel v roke novo monografijo akademika prof. dr. Zdravka Mlinarja (*Življenjsko okolje v globalni informacijski dobi. Prva knjiga. Prostorsko-časovna organizacija bivanja. Raziskovanja na Koprskem in v svetu. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, 2008, 488 strani*), se mi je postavilo vprašanje, če mi je to obsežno delo kot antropologu, ki se največ ukvarja z gerontologijo, miselno dostopno. Prvi pregled mi knjige ni samo približal in priljubil, ampak me tudi prepričal, da je ta enciklopedična in znanstveno prodorna monografija temeljnega pomena za sodobno gerontologijo. Knjiga ni dodatna referenca v avtorjevi izjemno obširni bibliografiji, ampak zrel sadež njegovega življenjskega dela. K njeni predstavitvi bi rad prispeval misel o njenem pomenu za sodobno slovensko gerontologijo.

Mlinar je pionir prostorske sociologije v Sloveniji, ta knjiga je vrh njegovih številnih publikacij na tem področju. Iz nje odsevata dve temeljni značilnosti njegovega dolgoletnega raziskovanja in študija:

1. *Upoštevanje in spoštovanje življenjske raznovrstnosti in konkretnega v vsakdanjem prostorskem bivanju ljudi.* Mlinar pozna konkretnost in jo opisuje kot živo zgodbo ali dogajanje, pozna in upošteva konkretne psihosocialne potrebe ljudi po osebнем, intimnem prostoru in času sredi globalizirane družbe. Vso to konkretnost jemlje resno kot osnovo in kot cilj svojega znanstvenega snovanja.
2. *Poznavanje in razumevanje globljih nevidnih zakonitosti v celovitem, globalnem razvojnem dogajanju.* Mlinar ne popušča v svojih naporih, da bi spoznal pretekle in sodobne teoretične razlage o razvoju družbe, zlasti s prostorsko-bivalnega vidika, da bi iz svojih in tujih raziskovalnih podatkov luščil zakonitosti in globalna spoznanja, da bi povezoval globalno misel in konkretno pojavnost v razumevanju sedanjega in pri smiselnem načrtovanju prostorske ureditve za humano bivanje v prihodnje.

Mlinar v svojem delu izhaja predvsem iz konkretnega raziskovanja na Koprskem, toda pri vsaki od številnih teoretičnih sintez podatkom iz tega okolja pridruži tudi posrečene sodobne rešitve od drugod po Sloveniji in iz sveta. Ne uide mu niti podrobnost, da je bil do nedavna eden od indikatorjev kakovosti bivalnega okolja število postelj v bolnišnicah, zavodih in domovih za ostarele in da je šel medtem razvoj naprej v smeri *domocentričnosti* ter *podomačevanja sveta in posvetovljenja doma*. Zato so danes ti indikatorji

kakovosti bivalnega okolja obratni: zmanjševanje bolniških postelj zaradi zdravljenja in zdravstvene nege na domu, zapiranje zavodov zaradi javne in strokovne pomoči družini na domu ter prestrukturiranje zavodov v manjše stanovanjske skupine za mlade, za odrasle žrtve nasilja, duševno manj razvite ipd.

Ta avtorjeva spoznanja so bistvenega pomena za slovensko gerontologijo, da bi spet dohitela evropski razvoj in se povzpela med vodilne sile na tem področju, kakor je bila pred tridesetimi leti pod vodstvom dr. Bojana Accetta. Sodobni razvoj oskrbovalne gerontologije kaže odločen premik od domov za stare ljudi po polpreteklem konceptu, ki je skušal združevati model zdraviliškega hotela in bolnišnice (domove te vrste imamo pri nas in smo bili zaradi njih pred četrto stoletja na čelu razvoja). V zadnjih dveh desetletjih te domove v razvitih delih Evrope zamenjuje nastanitev onemoglih starih ljudi v majhnih *gospodinjskih skupinah*. Najnovejša izkušnja bivanja v starostni onemoglosti pa je *bielefeldski model*, ki nudi človeku bivanje do konca življenja doma ob 24-urni servisni oskrbi; da le-ta ni dražja kot nastanitev v ustanovi, gre zasluga prav sodobni prostorski ureditvi, ki ne obsega samo prilagoditev stanovanj za bivanje onemoglega človeka, ampak tudi urejanje celotne soseske z vsemi službami in mestnim okoljem; ena *bielefeldska soseska* s premerom 1 km omogoča racionalizacijo poti in voženj, s čimer prihranijo toliko, da je oskrba cenovno enako dosegljiva ljudem kot nastanitev v domu.

Današnje staranje prebivalstva je novo družbeno dejstvo, ki se bo odražalo na celotnem spektru prostorskega bivanja od prilagojene ureditve intimnega bivalnega prostora (kopalnica, spalnica, kuhinja ...) prek delovnega okolja, prometa in vsega drugega, organizacije tržnega servisiranja vsakdanjih potreb vse do celotne javne sfere. Pri tem je odločilnega pomena prostorska ureditev, zato ni čudno, da velja pri Svetovni zdravstveni organizaciji zadnja leta za najbolj zaželen in uspešen gerontološki projekt *Starosti prijazna mesta*. Če velja, da ima arhitektura med vsemi umetnostmi največji vpliv na vsakdanje življenje ljudi, lahko rečemo, da velja to tudi za prostorsko sociologijo, ki je nepogrešljiva spremljevalka arhitekta pri načrtovanju strukture in opreme osebnega, družinskega, delovnega in javnega prostorja.

Mlinar ugotavlja, da je ena od največjih ovir *deficit implementacije*, to je *neuresničevanje predvidenega*, ko posamezne znanosti in stroke – in verjetno tudi politika – vedo, kaj je boljše in bolj smiselno za razvoj, prostor v skupnosti pa se vseeno ureja po zastarelih statičnih principih na škodo ljudi, samega prostora in celotne kulture. Koliko milijonov je šlo zadnja leta v Sloveniji za gradnje domov za stare ljudi po konceptu, ki je dve in več desetletji za časom v več vidikih: kot oskrbovalni koncept, kot arhitektura in kot psevdotrg tako imenovanega javno-zasebnega partnerstva na socialnem področju, ko jih namesto skupnosti gradi in upravlja kapital!

Teh nekaj misli in primerov hoče poudariti mojo osnovno misel, da bo Mlinarjeva knjiga *Življenjsko okolje v globalni informacijski dobi* nepogrešljiv vir znanja vsakomur, ki se bo posvečal vprašanjem staranja in solidarnega sožitja med generacijami: politiku in zdravstveniku, socialcu in gradbeniku, načrtovalcu in izvajalcu, občilom, ki informirajo in oblikujejo javno mnenje, ter študentu, ki se usmerja v iskanje boljših perspektiv za življenje in sožitje v prihodnje ..., navsezadnje tudi starajočemu se človeku, da med dejavniki za svoje kakovostno staranje ne spregleda novih možnosti, med katerimi je gotovo informacijsko-telekomunikacijska tehnologija, ki ji Mlinar posveča veliko pozornosti.